

Un somni trencat del
nacionalisme valencià:
La República de les Lletres
Romà Seguí i Francés

fax

imil

edicions

digitals

<http://faximil.com>

Faxdocs 15/2005
Documents de treball
Faximil Edicions Digitals

Un somni trencat del nacionalisme valencià: *La República de les Lletres*

Romà Seguí i Francés

Bibliotecari-documentalista de la Generalitat Valenciana

Sumari

1. El títol de la publicació
2. Sobre els articles polítics
  - 2.1. El problema de l'autonomia
  - 2.2. Blasco Ibáñez
  - 2.3. El valencianisme
  - 2.4. L'anunci de la Guerra
3. Coda per a desficiosos
4. Bibliografia

La República de les Lletres és una de les millors revistes que s'han realitzat a les nostres terres. Tot i que la seua activitat abraça només dos anys –el primer número apareix al juliol-setembre de 1934 i el darrer a l'abril-juny de 1936–, es pot afirmar que aquest projecte editorial sintetitza un dels vessants més productius del nacionalisme valencià. De fet, Joan Fuster, a les planes que inicien *L'Espill*, una altra publicació periòdica emblemàtica, afirmava que volia un arbre genealògic, un precedent que poguera servir de base per a la revista que en aquell moment encetava. I el troba en *La República de les Lletres*¹, perquè, a diferència d'altres títols, la militància i rigorositat que hi apareix permet que les diferents branques del valencianisme palesen els seus parers, les seues dèries.

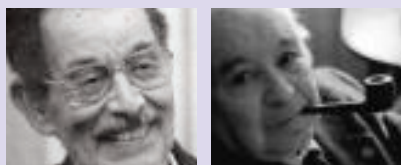
¹ Vegeu Joan FUSTER: "Editorial". *L'Espill*. Primavera-Estiu 1979, p. 9-10. Hi ha una versió digital realitzada per aquesta mateixa editorial. *L'Espill*: [CD-ROM]. València, Faximil, 2003. Conté la sèrie que va des del número 1 al 29.

La República de les Lletres no va ser ni una publicació erudita, ni exclusivament literària. El subtítol "Quaderns de literatura, art i política" assenyala una concepció unitària de la cultura, perquè calia afermar el nacionalisme valencià en uns moments difícils de la nostra història. Com es pot comprovar, la revista naix amb una estructura que es respectarà al llarg de quasi tots els números: d'una banda, incorpora articles que tracten qüestions nacionalistes, amb una elaboració que pretén recuperar la consciència nacional; de l'altra, integra les noves generacions literàries i les activitats artístiques que es produeixen arreu de l'àrea lingüística catalana.

Hi ha diferents continguts que podem seguir al llarg de tota la publicació, si exceptuem el penúltim número, el dedicat a Teodor Llorente. Cada número s'obri amb un editorial o amb uns articles de marcat caràcter polític. Els responsables seran, entre d'altres, Miquel Duran de València, Adolf Pizcueta, Carles Salvador o Emili Gómez Nadal. Els editorials inciten a crear un discurs que mene cap a la unitat lingüística, cultural i política de la "República Literària Federativa de Llengua Catalana". També s'hi troben poemes d'autors en actiu, com ara Miquel Duran de València, Lluís Guarnier o Carles Salvador, de clàssics, com ara Ausiàs Marc o Teodor Llorente, o alguna traducció d'un autor estranger, com és el cas d'un poema de Frederic Mistral. És important advertir que podem llegir obres de poetes bascos, gallecs o portuguesos.

La secció de ressenyes, anomenada de manera exquisida "Paradisos de paper", recull notícies crítiques de llibres publicats en català arreu de la nostra àrea lingüística. Les publicacions que s'hi contemplen han eixit de la impremta l'any en curs o l'anterior, amb la qual cosa s'intenta establir una secció de plena actualitat. Tanmateix, l'interès pels esdeveniments culturals del moment es palesa a dues seccions importants: "L'art i els artistes" i "Diversa". Totes dues informen de les activitats artístiques i culturals –com ara exposicions, conferències, nomenaments, etc.– que havien tingut lloc, principalment a València. La informació que contenen serveix per confeccionar una agenda cultural d'aquells fructífers anys. No hi ha detall que s'oblidi, perquè es pretén afavorir el nacionalisme valencià.

Si repassem la nòmina de col·laboradors de la revista, ens adonem que va ser impressionant: Josep Renau en va realitzar la majoria de les cobertes; hi van escriure articles Carles Salvador, Miquel Duran de València, Adolf Pizcueta, Enric Navarro i Borràs, Francesc Almela i Vives, Domènec Fletcher, Martí de Riquer,

Eduard López Chavarri o Nicolau Primitiu; hi van escriure ressenyes Eduard Martínez Ferrando, Carles Salvador, Francesc Bosch Morata o Enric Valor; hi van publicar poemes Lluís Guarnier, Miquel Duran de València, Pla i Beltran o Enric Soler i Godes.

1. El títol de la publicació

El fet d'anomenar-la *La República de les Lletres* indica una pervivència il·lustrada que s'ha de reflectir. A la darrereria del segle XVII, un pensador francès, Pierre Bayle, publica un diccionari històric i crític del pensament. Aquest filòsof, que per hugonot declarat ha d'exiliar-se a Holanda, introdueix en l'article que parla sobre la crítica el concepte "República de les Lletres". En primer lloc, Bayle utilitza el terme "crítica" per parlar del coneixement que es basa en proves històriques i que, per tant, s'allunya del camp de la fe. D'altra banda, l'expressió "República de les Lletres" es defineix com un grup d'intel·lectuals que exerciten la crítica com a única llei del discurs. És a dir, la "República de les Lletres" estaria formada per filòsofs que apliquen constantment la crítica per no caure en un discurs no racional.

La idea d'una crítica permanent, veritable utopia il·lustrada, pot ser la base de *La República de les Lletres*. Per què? Per una raó essencial. El discurs nacionalista que trobem en les seues planes és el resultat d'una època en la qual s'intenta legitimar la consciència nacional sobre un

pòsit cultural important. La recuperació que havia suposat la Renaixença, amb tots els errors que es vulguen indicar, obria unes expectatives de reconstrucció que havia de permetre la Segona República. Si més no, l'Estatut d'autonomia de Catalunya havia estat un encert i una realitat. Els col·laboradors de *La República de les Lletres* observaven els avanços del Principat i al·legaven que podien imitar-los. Però les argumentacions que calia emprar, per part dels nacionalistes valencians, havien de negar els supòsits del nacionalisme espanyol. La implantació de la República, amb l'abolició de la monarquia borbònica, havia implicat el desmantellament ideològic d'un Estat centralitzat, com a mínim en relació a les nacionalitats que convivia a l'Estat espanyol. El nacionalisme valencià defensava la República com a única eixida possible, com a única solució a un mapa farcit de cultures diverses. La uniformitat que reclamava la monarquia borbònica era un símptoma de negació de llibertats, de supressió d'autogovern. La República permetia la identitat dels pobles, i *La República de les Lletres* era un òrgan que pretenia aconseguir-la.

De fet l'editorial del primer número reflecteix aquest parer:

"Apareix el primer número de LA REPÚBLICA DE LES LLETRES, i duu en aquestes pàgines inicials una espiritual afirmació i una cordial salutació emotiva.

València presenta LA REPÚBLICA DE LES LLETRES – República literària federativa, de la qual formen part Catalunya, Mallorca, Rosselló i València.

LA REPÚBLICA DE LES LLETRES saluda a totes les Repúbliques literàries d'Ibèria – Euzkadi, Galícia, Aragó, Castella, Andalusia, Portugal.

Amb la publicació de LA REPÚBLICA DE LES LLETRES expressem la voluntat de constituir la Confederació de Repúbliques Literàries d'Ibèria.

Catalunya, València, Mallorca –Balears–, Rosselló, s'uniran en una República Literària Federativa de la Llengua Catalana.

Les Repúbliques literàries d'Euzkadi, Galícia, Aragó, Castella, Andalusia i altres, la República literària independent de Portugal, soles o

federades en grups lingüístics –tota cultura respon a una llengua, i llengua i cultura són esperit i característiques determinants i diferencials dels pobles–, amb la República Literària Federativa de la Llengua Catalana, poden formar –intel·lecte, lletres, art, comprensió i amor– la gran Confederació de Repúbliques Literàries d’Ibèria.

Afirmem que les lletres i l’art no poden deslligar-se de la vida política d’un país. La història universal de l’art i de les lletres està plena de gloriosos exemples. Creiem que formen part destacada, important, de la mateixa vida política.

I als pobles que renaixen o als països que es transformen, les lletres, les arts, la cultura enforteen o debiliten llurs constitucions polítiques.

Catalunya, València, Euzkadi, Galícia, són Espanya, són Ibèria, però no són, ni seran mai, Castella. En el decurs de més de dos segles, i encara en l’actualitat, Espanya ha estat sotmesa a l’idioma, a la cultura, a la política i als dissenys de Castella. En tant Espanya continuï essent absolutament Castella –i una Castella unitarista i unificadora, dominadora, monàrquica o monarquitzant–, Catalunya, València, Euzkadi, Galícia, no seran mai Espanya.

És un crim contra Natura voler sotmetre a un sol idioma i una sola cultura pobles diversos, amb llengua i cultura pròpies.

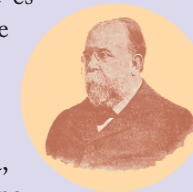
Els enemics de la diversitat, veritable i fecunda, els unitaristes, centralistes, castellanistes, monàrquics, feixistes, s’uneixen i pacten per a decretar novament: «unes mateixes lleis i una sola llengua regiran en els meus dominis...» Provoquen, hostilitzen, especialment des dels escons del Parlament de Madrid i des de les trinxeres de llur premsa intolerant i es preparen per al bloqueig i la dictadura de l’idioma.

La Confederació de Repúbliques Literàries d’Ibèria proclamarà la llibertat i la sobirania dels idiomes; procurarà un eficaç i pròsper desenvolupament de les lletres, les arts, la cultura dels països confederats; decretarà l’autonomia de les Universitats respectives; realitzarà una política eficient de biblioteques i museus; afermarà i extindrà l’obra admirable de les Biblioteques Populars; multiplicarà l’Escola amb els més pràctics avenços

pedagògics; protegirà els escriptors i els artistes; donarà al proletariat llibres i cultura –pa de blat i pa espiritual– i finalment, obrirà les portes de llurs fronteres per a què entren lliurement les aures pures i benefactores de la cultura universal.

*Visca la República Literària Federativa de la Llengua Catalana!
Visca la Confederació de Repúbliques Literàries d’Ibèria!”*

La denominació de *La República de les Lletres* combina dos conceptes que cal considerar. D’una banda, la paraula “república” significava la possibilitat de recuperar unes llibertats que havia abolit la monarquia borbònica, perquè identifiquen república i llibertat contínuament; no debades, la Constitució republicana permetia l’autogovern de les nacionalitats, i aquest era l’estadi que se cercava. De l’altra, la paraula “lletres” abastava un sentit ample de nacionalisme, perquè es referia a les manifestacions culturals escrites que emanaven en idiomes diferents al castellà, les quals van ser recollides en la publicació. El sentiment de llibertat que proporcionava l’escriptura en altres llengües, i la seua difusió mitjançant una revista, indica que els promotors donaven suport a un nacionalisme de caire cultural. A més a més, la introducció d’articles polítics que fonamentaven el nacionalisme engegava un camí crític que omplia de contingut ideològic qualsevol actuació. El que es considerava important era procedir amb unes argumentacions que provenien de la reflexió.

2. Sobre els articles polítics

Tot i que la creació artística i literària va ocupar gran part de la publicació, els articles de signe polític van ser incorporats com a peces clau dins de *La República de les Lletres*. De vegades, s’introduïen en les primeres planes, com si es tractés d’un editorial. Altres, s’incorporaven dins de la publicació. Els temes són diversos, però punyents, de tal forma que, a partir d’un esdeveniment, poden incloure qualsevol tipus de comentari.

No s'ha d'oblidar que l'època en la qual es va imprimir van succeir fets cabdals. Parlem de la Revolució d'Octubre de 1934 a Barcelona o les eleccions legislatives de 1936. Aquests episodis es troben en les seues planes, perquè els col·laboradors els viuen apassionadament.

Per tal de fer un esquema que servisca per a una primera lectura, he agrupat per grans temes alguns dels articles polítics més interessats. No deixa de ser un dietari, un conjunt de notes, molts cops desestructurat, que pretén interessar el lector en l'epopeia que va significar *La República de les Lletres*.

2.1. El problema de l'autonomia

Un dels temes que van aparèixer al llarg de la publicació va ser el de l'autonomia. És a dir, la necessitat d'aconseguir un Estatut d'autonomia semblant al de Catalunya. La proposta d'imitació és ben palesa, perquè significa un experiment real. No obstant això, hi ha col·laboracions que pretenen emprar altres tipus de fonaments ideològics que puguen bastir la necessitat d'un Estat d'autonomies.

L'itinerari que propose comença amb al primer número. Miquel Duran de València hi va escriure “Diversitat i esdevenidor: l'autonomia, la federació i la llibertat de les llengües en les constitucions polítiques d'Europa i Amèrica”. L'exemple de l'Estatut de Catalunya, que havia estat aprovat per Llei l'any 1932, significava el principi del canvi de l'estructura de l'Estat espanyol. Miquel Duran explicava que les altres nacionalitats, com ara Galícia, València o Euzkadi, prendrien com a base l'experiment català. “Catalunya és la capdavatera en aquesta noble creuada de convertir les terres d'Ibèria en una confederació de països autònoms i autèntics...” La monarquia borbònica i el centralisme havien propugnat una estructura d'Estat que castrava les aspiracions nacionals dels pobles, i l'aparició de l'Estatut de Catalunya havia propiciat l'eixida d'una manera victoriosa. Duran de València diu: “La veri-

table transformació d'Espanya vindrà per Catalunya. Catalunya té raó!”. No obstant això, i a diferència d'altres escrits nacionalistes de Miquel Duran de València, aquest text naix de la reflexió, de la comparació. El sumari dels epígrafs és prou il·lustratiu: “L'autonomia i la descentralització en les constitucions d'Europa”; “La nova Rússia i els problemes de les nacionalitats”; “Les constitucions d'Amèrica: l'autonomia i la federació”; “La manera de fer, comparada, de la federació dels EEUU”; “La qüestió de les llengües en les modernes constitucions”; i finalitza amb l'epígraf titulat “Catalunya té raó”. El treball, l'objectiu del qual és demostrar que el problema del nacionalisme ha estat resolt a altres països del món, està farcit de citacions legislatives, de comentaris sobre les solucions, etc. Tot i que la intenció era traure'n conclusions que bastiren una argumentació conciliadora, en el sentit que consulta textos legals de països amb possibles problemes de convivència, el resultat final es bressola sobre el buit. Ni les nacionalitats nord-americanes tenien els mateixos problemes, ni es parla de la resolució del problema de les minories culturals sud-americanes mitjançant l'extermini de la població nativa, com havia fet el general Roca a la Pampa argentina, ni s'albirava la repressió estalinista. El treball de Miquel Duran de València té la perspectiva valuosa de l'experiència catalana, que no és poc, però exposa un material, el legislatiu, que pot arribar a ser veritable poesia, si no s'aplica.

El número 2, amb data d'octubre-desembre de 1934, s'obri amb un editorial titulat “Per la República i contra la Monarquia”. És evident que la victòria electoral de l'agrupació dretana CEDA l'any 1933 havia suposat unes reformes legislatives fortes. La CEDA havia començat a canviar tot el que s'havia modificat al llarg dels primers anys de la Segona República, perquè considerava que les pretensions dels primers governs havien estat massa radicals, de tal manera que s'havien oblidat les tradicions i essències pàtries i s'havien permès transformacions socials agosarades. No és qüestió d'avaluar ací les raons que van generar el conflicte. Els resultats, però, van ser esgarriuosos. Els funestos esdeveniments d'octubre de 1934 a Catalunya, amb l'empresonament de Companys i la suspensió de la Generalitat catalana, en són un bon exemple. La victòria de la CEDA va suposar que els grups monàrquics que la

integraven tingueren una veu més poderosa. La instauració de la Segona República havia estat un esclat d'alegria a diversos sectors de la societat arreu de l'Estat espanyol. La supressió de la Monarquia havia estat acceptada per burgesos i obrers, i no necessàriament d'esquerres. De fet, dins de la CEDA hi ha personatges que no desitgen restablir-la, sinó que pretenen jugar dins de les normes constitucionals. Tanmateix, els monàrquics, un cop guanyades les eleccions, comencen una campanya per demostrar que la Segona República ha estat un fracàs. Aquest missatge s'entén com una provocació, i els enfrontaments polítics passen de la disputa verbal a l'avalot. I una revista com *La República de les Lletres* se'n fa ressò.

L'editorial "Per la República i contra la Monarquia" comença amb una declaració de principis: "Moments d'afflicció, però moments d'afirmació i d'esperança... Proclamem avui, de nou, la nostra adhesió inquebrantable a la República, la nostra aversió a la monarquia. Renovem la nostra fe en l'autenticitat i el destí gloriós de la nostra Pàtria immortal". Perquè la Constitució de la Segona República permet l'autonomia "de Regions i Municipis; l'organització en règim de llibertat i justícia; la igualtat davant la Llei; el dret d'associació; l'Estatut de Catalunya; la llibertat de premsa..." És a dir, els elements sobre els quals s'havia bastit la Segona República es trobaven amenaçats, i els sectors, diguem-ne democràtics, vacil·laven davant de les declaracions dels monàrquics. L'editorial en denuncia les maniobres perquè les considera il·legals, perquè actuen contra la Constitució. I proclama: "Cal que els intel·lectuals i els homes de professions liberals de totes les terres d'Ibèria es junten amb el proletariat sincerament, francament, fraternalment, sota aquesta divisa : Per la República, contra la monarquia".

L'argumentació aprofundeix en per què el sistema monàrquic havia estat tan nefast. Es parla dels Borbons i de la seua política unitarista, per què l'abolició dels Furs va significar la pèrdua de les llibertats i l'autogovern. Els monàrquics atacaven qualsevol nacionalisme no espanyolista, de tal forma que s'intentava enderrocar qualsevol projecte d'afirmació nacional. No debades, la premsa monàrquica havia començat una immensa campanya contra qualsevol nacionalisme, i *La República de les Lletres*,

com a publicació intel·lectual, responia des de les seues planes a aquest missatge castrador. L'editorial pretenia afermar la necessitat d'autonomia del "País Valencià, d'Euzkadi, de Galícia", però sobretot volia donar suport a Catalunya. "Així, en aquests moments d'afflicció, però d'afirmació i d'esperança, renovem la nostra fe en la Catalunya autèntica, de personalitat destacada i robusta; en la Catalunya històrica, de tradició liberal, de cultura pròpia i gloriosa i de [sic] igual idioma; en la Catalunya immortal". Com a colofó, van triar tres textos de marcat caràcter antimonàrquic: un de Jaquín Costa, un altre de Vallés i Ribot davant el Parlament espanyol i, per finalitzar, un de Vicente Blasco Ibáñez tret del seu llibre *Por España y contra el rey*.

Al número 8, d'abril-juny de 1936, s'incorporen tres articles d'innegable interès: "Condicions essencials de l'Estatut del País Valencià" d'Adolf Pizcueta, "Balanç electoral" d'Emili Gómez Nadal i "Confederació de Repúbliques o Estats Ibèrics" de Miquel Duran de València. La contribució d'Adolf Pizcueta naix en un nou panorama polític. El Front Popular ha guanyat les eleccions, i a les nostres circumscripcions els partits nacionalistes s'han integrat en la força guanyadora. Són bons temps per tornar a plantejar l'Estatut d'autonomia. Pizcueta comença amb la contraargumentació de rigor: s'ha d'iniciar, un altre cop, la tramitació d'un Estatut que ens proporcione el mateix estatus polític que a Catalunya. Hi havia una facció de valencianistes que es trobaven cansats. Ho havien intentat unes quantes vegades i no ho havien aconseguit. Pizcueta insisteix. El camí cap a l'Estatut no és gens fàcil, i assenyalava que Catalunya l'havia assolit, i en un tres i no res l'havia perdut. Les condicions que ara es donaven permetien el plantejament, però calia rumiar-ho amb tranquil·litat. La divisió territorial per províncies, invent administratiu del segle XIX, havia de suprimir-se perquè "el nostre Estatut s'ha de basar necessàriament en la personalitat històrica i espiritual del País Valencià, per damunt d'aquelles divisions, i amb tota la cautela que es vullga, contra els localismes mal entesos, contra l'esperit provincià sostingut amb la irritació madrilenya i amb el goig que dóna vore unes oficines d'Hisenda i uns senyors que ostenten càrrecs oficials".

D'altra banda, el problema de l'idioma era substancial. No és que l'autonomia financera no fóra necessària, ni que l'assumpció de la gestió administrativa no fóra imprescindible. Pizcueta pretén que la problemàtica de la llengua siga essencial, perquè cal "un desig de restaurar per complet la nostra ànima col·lectiva". L'idioma "és el signe de la nostra diferenciació, millor dit, de la nostra personalitat". L'Estatut ha de procurar l'ús de la llengua en les administracions públiques, no com a producte de la tolerància, sinó com a "plena acceptació". Pizcueta no vol un consentiment folklòric de la llengua, sinó una utilització cultural i intel·lectual forta.

2.2. Blasco Ibáñez

Vicente Blasco Ibáñez havia estat un escriptor mediàtic. El fet de ser valencià i haver aconseguit fama universal obligava a considerar-lo com a tema d'estudi.

Tot i que el número 3 no sembla un monogràfic a Vicente Blasco Ibáñez, cal admetre que la majoria dels articles tenen com a objecte la seua obra. Si fem un repàs, trobem les col·laboracions següents: Miquel Duran de València escriu "En l'aniversari: Blasco Ibáñez, autonomista i federal, proclama la Confederació dels Estats Autònoms d'Ibèria", Francesc Almela i Vives parla de "Blasco Ibáñez i les seues novel·les valencianes", Adolf Pizcueta fa un comentari substancials que titula "Entorn d'un aniversari" i Ernest Martínez Ferrando compara els nacionalismes gallec i valencià amb l'article "Repúbliques literàries d'Ibèria: Galícia i València: Curros Enríquez, Blasco Ibáñez i Llombart".

La figura de Vicente Blasco Ibáñez havia estat la de l'escriptor valencià de fama internacional. Havia mort a Menton l'any 1928, i havia conegut l'èxit en totes les seues facetes: les seues novel·les s'havien traduït als idiomes de moda i fins i tot s'havien adaptat al cinema amb intèrprets d'anomenada. Encara que haguera començat a escriure en català, Blasco Ibáñez dedicà els seus esforços a la literatura en castellà. Les novel·les

de temàtica valenciana, tot i que reflectien una realitat vernacle, disposaven d'una llengua que semblava estranya. La importància de l'escriptor ultrapassava la fama literària, perquè Blasco havia estat un polític antimonàrquic i anticlerical. L'aportació de Miquel Duran de València pretenia restablir-ne la importància política, sobretot perquè tracta aspectes com ara el republicanisme o el federalisme. La intenció és fonamentar el nacionalisme valencià a partir d'intervencions blasquistes.

Tanmateix, la col·laboració d'Adolf Pizcueta, potser la més assaonada del número, descriu un Blasco Ibáñez més real. Pizcueta comença l'escrit admetent que encara ha passat poc de temps. Entén que tractar l'autor amb comentaris crítics, en una ciutat com ara València, podia implicar que el definiren com a heretge. Blasco, que havia estat conegut internacionalment, semblava un mite que calia respectar de manera unilateral. O s'elogiava, o es rebutjava. Adolf Pizcueta plantejava el comentari amb dissidències. Ni tot era immillorable, ni tot horros.

Calia distanciar-se perquè el judici fóra clar i exacte. I la distància l'aplica amb una argumentació de pes. Compara la prosa blasquista, la de caràcter naturalista, la que es reflecteix en les novel·les de temàtica valenciana, amb la pintura de Sorolla. Les escenes són paral·leles, però el pintor no necessita fer una tria prèvia. L'escriptor, sí. Perquè ha d'escollir l'idioma que pensa emprar. Adolf Pizcueta adverteix: "El bilingüisme, que tant encanta molts valencians eclèctics per comoditat o per error, és un greu mal. Si poguéssim ens valdria més ésser castellans, enrolar-nos en les activitats de l'esperit castellà. Així almenys podríem esdevenir quelcom o sentir-nos dins d'una comunitat més coherent i més apta. Però aqueix intent no crec que ningú gosi assajar-lo, car ja ho ha estat i l'absorció, per insuficiència de l'element encarregat de realitzar-la no s'ha produït, i per contracop el fracàs ens ha condemnat a l'esterilitat. Els homes, àdhuc quan han tingut la força, l'empenta d'un Blasco Ibáñez, han estat ells sols, no han establert una continuïtat". Fins i tot introdueix una reducció a l'absurd. Les novel·les de temàtica valenciana no són interessants pel seu tractament estilístic, sinó per les seues descripcions. L'actitud de Blasco és estranya. El relat conta en castellà una història

que protagonitzen uns homes que parlen en una altra llengua, que viuen la realitat segons un idioma diferent, i Blasco introdueix transcripcions dels diàlegs en una narració en castellà. “En definitiva, Blasco Ibàñez reflecteix en la seua producció valenciana aqueixa enorme aberració comuna a gairebé tots els valencians de no ésser sincers, de no ésser fidels a la pròpia espiritualitat”. De l'altra banda, Pizcueta posa en relleu les aportacions de Blasco pel que fa a les seues idees autonomistes.

2.3. *El valencianisme*

Sota aquest epígraf, he triat dues aportacions. Una de Carles Salvador sobre l'escola en valencià i l'altra d'Adolf Pizcueta sobre la commemoració del VIIé centenari de la conquesta de València. Totes dues pretenen reviscolar l'orgull de nació, cadascuna en un àmbit diferent.

El número 4, d'abril-juny de 1935, s'obri amb un article de Carles Salvador titulat “El valencià a les escoles”. El tema, que implicava un raonament militant, es fonamenta en una qüestió bàsica: el primer ensenyament, arreu de tot Europa, es realitzava en la llengua materna. I posa els exemples de Bèlgica, Suïssa o l'URSS. El nostre cas era diferent. L'ensenyament es rebia en l'idioma oficial, el qual no es corresponia amb la llengua materna dels xiquets. Carles Salvador comenta que els mestres no poden oblidar aquesta situació, que no poden inhibir-se, que l'ànima del xiquet “es fa tangible per mitjà del llenguatge”. Tot i que culpabilitza els governs, explica que a Catalunya la situació és diferent, perquè el projecte de la Llei de Bases hauria de permetre l'ensenyament bilingüe en els casos de bilingüisme. “La legislació en vigor al País Valencià considera d'igual llengua un infant de Cuenca, per exemple, que un infant de l'horta de València”. A partir d'eixe punt, Carles Salvador repassa les figures intel·lectuals que van defensar l'ensenyament en llengua vernacle. Comença amb Joan Lluís Vives, continua amb Comenius, els jansenistes francesos de Port-Royal, i finalitza amb pedagogs com ara Pestazzoli. L'article pretén denunciar una situació que no tindrà solució. L'embranchida que suposà per al valencianisme el començament de la Guerra Civil, amb la figura de Francesc Bosch

Morata, s'esgotarà amb la proclamació de València com a capital de la Segona República. L'allau de funcionaris, polítics i ciutadans madrilenys que ocuparan la ciutat impossibilitarà qualsevol iniciativa.

Al número 6, d'octubre-desembre de 1935, Adolf Pizcueta introdueix un tema de debat. Amb el seu article “Centenari de la fundació del País Valencià: commemoració del 9 d'octubre de 1238” fa una reflexió al voltant de la diada. S'ha de recordar que el valencianisme es trobava immers en una polèmica sobre la determinació del 9 d'octubre com a diada nacional. Pizcueta recordava la discussió: “Tinc present totes les objeccions que es fan per uns i altres al 9 d'octubre i com que mai el patriotisme m'ha fet creure en la perfecció absoluta i en altres manies xovinistes, he de pensar per força en una actual manca de capacitat per a la creació d'una festa nacional. Els uns pensen, amb la por de l'anatema analfabet, que el 9 d'octubre xoca amb llurs principis perquè hi ha entremig el Rei Jaume I; els altres, com si els cridaren a dirimir una disputa, consideren malament al Rei Jaume i diuen que tota la raó està de banda dels moros; i encara hi ha qui pensa i diu que tot açò són ximpleries o que el 9 d'octubre ja té una significació tradicional amb la qual no es troben d'acord”. El problema rau en definir la diada, i commemorar-la com la festa nacional. A més a més, s'acostava el VIIé centenari i calia organitzar una efemèride que servira per reagrupar les forces valencianistes, per consolidar un moviment cultural i polític. La polèmica s'utilitzava perquè interessava la claudicació de les parts. Calia trobar una data simbòlica que permetera la reunió de tots els valencians, amb la tendència política que fóra. I sobretot calia projectar l'efemèride amb tranquil·litat per tal d'aconseguir un estadi superior, un estat de consciència nacional. Pizcueta s'adona que la manca de previsió juga a favor dels antinacionalistes: “Entenem que s'ha de reaccionar, per part dels valencianistes, contra tal injustificada depressió d'ànim i que s'ha de cridar l'atenció de les Corporacions públiques per què, amb temps, preparen els oportuns actes commemoratius. És un risc enorme, sobre el qual tornem a insistir, deixar-ho per a més endavant, per què s'arribarà a la vespra del centenari i aleshores si és que la negació de la personalitat valenciana no ha anat tan lluny, saltant per damunt de totes les consideracions que ara serveixen per a inhibir-se, es voldrà organitzar algun

acte que no tindrà l'interés i la importància proporcionades al fet que es commemora". Les corporacions valencianes, les entitats privades i públiques, haurien de reunir-se per elaborar un projecte dels actes a celebrar per tal de donar al centenari la solemnitat que li corresponia. La proposta de Pizcueta és l'organització d'un congrés sobre la llengua, amb participants estrangers. Tanmateix, Pizcueta planeja altres actuacions pertinents, alguna de les quals ja havia plantejat Sanchis Guarner en un article anterior, com ara la creació de la Biblioteca de València, projecte que tindrà cabuda en la Conselleria de Cultura de Francesc Bosch Morata amb el nom de Biblioteca del País Valencià, la restauració del monestir de Santa Maria del Puig i del palau de la Generalitat, o la creació d'un museu de Ceràmica. L'ambició del programa commemoratiu demanava temps i diners perquè "no és tampoc una idea que es pugui escometre alegrement, com si es tractara de posar-se d'acord per a l'hora que cal anar en manifestació al peu del monument a Jaume I". El centenari hauria de servir com a base d'una nova consciència nacional. Que els temps eren difícils i que calia una unitat valencianista, ja ho sabia Pizcueta. Demana, però, que s'empre la solemne data per consolidar el projecte valencianista, perquè es restauren les nostres llibertats. "Falten encara dos anys. No són molts en realitat per a dur a cap una actuació de tanta importància. Ara bé, per a cobrir l'expedient, ne sobren amb quinze dies".

2.4. Anunci de la Guerra

El número 6, d'octubre-desembre de 1935, s'inicia amb el "Blasme de la guerra: invocació a la pau", una mena de lletania que demana per la pau, que persegueix un estat de consciència solidari. Les polèmiques intel·lectuals no han de desenvolupar-se en guerra, perquè la guerra significa mort i destrucció. El prec conjunt dels col·laboradors acaba així: "Contra el terror i el crim i la destrucció de vides, institucions i poblats. Cal, homes i dones de tots els països, condemnar la guerra, lloar i exaltar la pau. Vetllar, com anhela Ruskin, per a què germine el gra i creixquen belles les flors. Respirar, lliurement, treballant sobre la rella, la pala o l'aixada. Llegir. Pensar. Pregar. Amar. I heus ací les coses primordials

que fan feliços els homes sobre la terra. Invoquem la pau. Per la llibertat i el dret dels pobles a disposar de llurs destins. Per la germanor dels homes. Per la raó i la justícia. Per l'amor de les mares. Per l'amistat de les pàtries. **PER LA PAU UNIVERSAL**"

És l'anunci de la nostra Guerra Civil i de la Guerra Mundial. L'ideal il·lustrat de la pau perpètua no s'aconseguirà.

3. Coda per a desficiosos

En les darreres planes de l'últim número de *La República de les Lletres*, el d'abril-juny de 1936, es va anunciar la transformació d'aquesta publicació en editorial. Mai més no eixirien fascicles amb col·laboracions. *La República de les Lletres* esdevindria una editorial que imprimiria col·leccions de llibres i fullets amb temàtiques diverses. No sé si havien detectat el cansament que implica el treball continu de demanar col·laboracions, de visitar la impremta, de corregir proves, de suportar crítiques. La conclusió és que no van prosseguir amb aquesta revista. I els esdeveniments que es van viure a València, a partir del juliol de 1936, han de merèixer un capítol diferent. La figura del conseller de Cultura, el malaurat Francesc Bosch Morata, qui va crear l'Institut d'Estudis Valencians o la Biblioteca del País Valencià, és incomprendible sense les reivindicacions que es palesen a *La República de les Lletres*. Francesc Bosch Morata va reclamar la cooficialitat de les llengües, va crear una infraestructura científica que procurava la unitat de l'idioma. Va ocupar el càrrec pocs mesos, però va inspirar-se en el pòsit que havien deixat els col·laboradors de *La República de les Lletres*.

La recuperació digital de *La República de les Lletres* és una de les tasques més importants dels darrers anys per diferents raons. La generació dels nacionalistes valencians que viu la Dictadura de Primo de Rivera i la Segona República es troba fardada de personatges desiguals. Uns tindran un pes específic per les seues contribucions polítiques o literàries –com ara Miquel Duran de València, Adolf Pizcueta o Francesc Bosch Morata-. Altres, es recuperaran com a peces d'un migrat trencaclos-

ques. Tot i així, el nacionalisme que anuncien serà el que elaboraran, unes dècades més tard, intel·lectuals com ara Joan Fuster. I, de la lectura de *La República de les Lletres*, en trauran profit els qui reclamen una major autonomia per a la nostra cultura.

El nacionalisme, com qualsevol moviment intel·lectual, es nodreix dels pensaments d'aquells que van escriure abans. *La República de les Lletres* és una de les fites històriques que cal consultar, que cal rellegir amb delectació, perquè els arguments que es plantegen són actuals. No s'ha de pensar que s'ha arribat a unes conclusions, sense conèixer el fonament. La lectura de *La República de les Lletres* ensenya que cal examinar la realitat amb arguments, perquè les seues planes ofereixen al lector pensaments, idees, reflexions. És a dir, un tresor que cal reivindicar.

4. Bibliografia

AZNAR SOLER, Manuel; BLASCO, Ricard: *La política cultural al País Valencià: (1927-1939)*. València : Institució Alfons el Magnànim : Institut Valencià d'Estudis i d'Investigació, 1985

PÉREZ MORAGON, Francesc: "Adolf Pizcueta: unes notes". *L'Espill*. Març 1985, n. 20, p. 123-136

—: "El valencianisme i el fet dels Països Catalans: (1930-1936)". *L'Espill*. Tardor 1983, n. 19, p. 57-82

Documentos de trabajo
Faximil Ediciones Digitales
faximil.com

01/2001 / El Viaje Bibliográfico de Pere Salvá, por Romà Seguí i Francés.

02/2001 / Cavanilles, una vida azarosa, una obra fundamental, por Francesc Ferrando Vila.

03/2001 / El viaje literario de los hermanos Villanueva, por Emilio Soler Pascual.

04/2002 / Cuadernos de Ruedo Ibérico: Exilio, oposición y memoria, por Arantxa Sarriá Buil.

05/2002 / La estética gráfica de Cuadernos de Ruedo Ibérico en el contexto del arte español de los años setenta, por Carlos Pérez.

06/2003 / L'Espill de Fuster (1979-1991), una utopia gramsciana, per Josep Sorribes Monrabal.

07/2003 / Los saberes morfológicos y la ilustración anatómica desde el Renacimiento al Siglo XX, por Jose María López Piñero.

08/2003 / La imagen del cuerpo humano a través de las técnicas del arte gráfico: Siglos XVI-XX, por Felipe Jerez Moliner.

09/2004 / Valencia 138 a. C.-1929: De la fundación de la ciudad romana a la configuración y colmatación de la ciudad burguesa, por Amando Llopis, Luis Perdigón y Francisco Taberner.

10/2004 / La obra botánica de Cavanilles, por Jose María López Piñero.

11/2004 / Bibliografía de Antonio José Cavanilles (1745-1804) y de los estudios sobre su obra (3ª edición revisada y actualizada), por Jose María López Piñero y María Luz López Terrada.

12/2004 / ARQVITECTURAS BIS, diecinueve años después del fin de la primera serie, por Amando Llopis.

13/2005 / La hora manda: Apuntes y bosquejos sobre la revista Hora de España, por Pau Rausell.

14/2005 / Índices de la revista Hora de España (1937-1938), por Alfonso Moreira.

15/2005 / Un somni trencat del nacionalisme valencià: La República de les Lletres, per Romà Seguí i Francés.

16/2005 / Índexs de La República de les Lletres (1934-1936), por Alfonso Moreira.

Textos descargables en
faximil.com

